

Signaleringsoverleg Zoönosen viert vijftienjarig jubileum

Nederland is de afgelopen decennia geconfronteerd met grote uitbraken van zoönosen zoals aviaire influenza in 2003 en Q-koorts, die in de periode 2007 tot 2010 meer dan 4000 mensen heeft getroffen. Om opkomende zoönosen tijdig te signaleren is een goede medische-veterinaire samenwerking noodzakelijk. Is dat gelukt?

TEKST JOKE VAN DER GIESEN, TINEKE KRAMER, E.A. FOTO SO-Z

In juni 2011 is een formele samenwerking in de signalering en bestrijding van zoönosen officieel van start gegaan met het signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z), dat nu vijf jaar bestaat. Nederland loopt wereldwijd voorop met deze goed functionerende zoönosenstructuur. In dit artikel wordt teruggeblikt op het ontstaan van het SO-Z en wordt ingegaan op de inhoud van het overleg evenals haar impact toegelicht.

Hoe is het SO-Z ontstaan

Voor niet meldingsplichtige opkomende zoönosen bestond, in tegenstelling tot de meldingsplichtige zoönosen, geen wetgeving over wie welke acties moet ondernemen in de bronopsporing en eventuele bestrijding van deze ziekten. In 2008 werd daarom binnen een onderzoeksprogramma, dat door het ministerie van LNV werd gefinancierd (EmZoo), een pilotproject opgezet waarbij experts van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de Nederlandse Voedsel- en

WarenAutoriteit (NVWA), het Centraal Veterinair Instituut (CVI) en de Faculteit Diergeneeskunde (FD) tweewekelijks bijeen kwamen om zoönotische signalen uit te wisselen. In deze pilot speelden het leren kennen en begrijpen van elkaars werelden een hele belangrijke rol, maar privacykwesties bleken een belangrijk struikelblok om signalen openlijk te kunnen delen. Er was behoefte aan duidelijkheid over verantwoordelijkheden voor vervolgacties. Samen met de aanbevelingen uit de Q-koorts

evaluatie (rapport van Dijk) heeft dit geleid tot het opzetten van een landelijke zoönosenstructuur door de verantwoordelijke ministeries (LNV/EZ en VWS) voor signalering en bestrijding van zoönosen. Binnen deze humaan-veterinair geïntegreerde risicoanalyse-structuur vindt de eerste signalering van (opkomende) zoönosen plaats bij het SO-Z. Het SO-Z is vervolgens officieel voor het eerst bijeengekomen in juni 2011 en vormt de eerste schakel in deze zoönosenstructuur*.

TOEKOMST VAN HET SO-Z

De toegevoegde waarde van het SO-Z heeft zich de afgelopen vijf jaar bewezen, waarbij nu de fase aanbreekt van actieve uitdraging van de structuur naar andere landen in de wereld, aangezien zoönosen zich niet beperken tot landsgrenzen. Dit jaar wordt daartoe onder Nederlands voorzitterschap een workshop

georganiseerd voor alle Europese landen over signalering van zoönosen met het SO-Z als voorbeeld. Verder wordt binnen het SO-Z in Nederland gewerkt aan continue professionalisering van de aanpak van de signalen. De landelijke website www.onehealth.nl biedt hierin een verbindende factor voor kennisuitwisseling.

FACTS AND FIGURES SO-Z:

Hoe vaak samengekomen: 83 keer vanaf de pilotfase en 60 keer sinds de officiële SO-Z kick off t/m mei 2016

Hoeveel zoönose signalen: 182 signalen t/m mei 2016

Geleid tot 21 vetinf@ct berichten

Auteurs artikel: Joke van der Giessen (RIVM/CVI), Tineke Kramer (RIVM/FD), Ewout Fanoy (RIVM/GGD-Midden Nederland), Mauro De Rosa (NVWA), Hendrik Jan Roest (CVI), Els Broens (FD), Piet Vellema (GD), Daan Notermans (RIVM), Corien Swaan (RIVM), Kitty Maassen (RIVM) namens het SO-Z.

Wat is en doet het SO-Z

Het SO-Z komt maandelijks bijeen. In het SO-Z beoordelen deskundigen uit zowel de medische- als de veterinaire sector op gestructureerde wijze regionale, landelijke en internationale signalen van (mogelijk) zoönotische aard afkomstig uit verschillende sectoren en dierreservoirs. De kerngroep bestaat uit RIVM, GGD, GD, CVI, FD, DWHC (Dutch Wildlife Health Center) en NVWA. Afhankelijk van de signalen en de expertise kunnen ook ad hoc experts van andere organisaties uitgenodigd worden. In het SO-Z wordt beoordeeld of er naar aanleiding van de signalen vervolgacties noodzakelijk zijn. Vanuit het SO-Z komen maandelijks relevante signalen beschikbaar voor professionals die zich bezighouden met zoönosen (maandelijks signalen). Om snel relevante informatie van en naar dierenartsen te kunnen uitwisselen is daarnaast ook Vetinf@ct opgezet. Verdere acties in de volgende schakel van de zoonosenstructuur, zoals een responseteam zoönosen (RT-Z) of deskundigenberaad zoönosen kunnen worden geïnitieerd op verzoek van de SO-Z voorzitter. Sinds het ontstaan van het SO-Z zijn er tot nu toe 182 signalen besproken.

Mogelijk zoönotisch potentieel Schmallenbergvirus

Voor het aantonen van het Schmallenbergvirus (SBV) bij schapen, geiten en runderen in Nederland was de symptomatologie bij runderen

(melkgiftdaling en diarree) al een aantal keren besproken in het SO-Z. Toen duidelijk was dat het SBV betrof kon door deze vroegsignalering snel gecommuniceerd worden tussen betrokken partijen en overgegaan worden tot actie. Door de samenwerking binnen het SO-Z kon het zoönotisch potentieel van het SBV snel worden onderzocht. Startende op 13 januari 2012 heeft het RIVM in samenwerking met de GGD'en en GD een serologisch onderzoek bij veehouders en dierenartsen uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek gaven geen aanwijzingen voor overdracht van het virus bij deze potentieel hoog blootgestelde groep. Het leek daarom zeer onwaarschijnlijk dat het virus een infectie bij de mens kan veroorzaken.

Tularemie

Ook de wilde fauna is een belangrijk reservoir voor opkomende zoönosen. Dit werd onderstreept door de signalenreeks over de door de bacterie *Francisella tularensis* veroorzaakte zoönose tularemie in Nederland, die voor het eerst sinds 1953 weer bij een patiënt werd gediagnosticeerd in december 2011. Eerder was door het DWHC in samenwerking met CVI en RIVM onderzoek bij hazen opgezet. In 2013 werd een tweede humane patiënt en de eerste geïnfecteerde haas gediagnosticeerd in Limburg. Dit heeft geleid tot de instelling van een tijdelijke projectgroep, die een risicoschatting heeft uitgevoerd, nader

onderzoek heeft geïnitieerd en risico-communicatie heeft opgepakt. In 2015 werd een cluster dode hazen gevonden in Friesland. Positieve bevindingen in oppervlaktewater leidden tot het opschalen naar de volgende fase in de zoönosenstructuur met de organisatie van een response team zoönose (RT-Z), die heeft besloten welke vervolgacties nodig werden geacht. Om de alertheid te verhogen onder medische en veterinaire professionals werden zij geïnformeerd via een Labinf@ct- respectievelijk een Vetinf@ct-bericht. Risicogroepen zijn geïnformeerd over de specifieke maatregelen die zij kunnen nemen. Daarnaast is een onderzoek gestart om beter inzicht te krijgen in de verspreiding en mogelijke besmettingsroutes van *F. tularensis* in Friesland. Deze snelle acties konden worden genomen doordat er tussen de diverse partners al goed werd samengewerkt. ●

ONLINE ARCHIEF MET SO-Z- EN VETINF@CT- SIGNALLEN

Vanaf heden is er een archief met de signalen van het maandelijks overzicht van het SO-Z en Vetinf@ct. U vindt dit archief samen met de archieven van Inf@ct | Labinf@ct | Signaleringsoverleg | Signaleringsoverleg AMR/ZI op <http://signalen.rivm.nl>. U kunt dit archief ook benaderen via www.onehealth.nl.